

**СТРАТЕГІЯ КАПІТАЛІЗАЦІЇ КРЕДИТНИХ СПІЛОК
УКРАЇНИ З МЕТОЮ ПІДТРИМКИ НАЛЕЖНОГО
УПРАВЛІННЯ І ПРОЗОРОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

*ЗАТВЕРДЖЕНО
Канадським Агенством Міжнародного Розвитку*

1 жовтня 2008

**Підготовлено:
Канадською Кооперативною Асоціацією (ККА)**

СТРАТЕГІЯ КАПІТАЛІЗАЦІЇ КРЕДИТНИХ СПІЛОК УКРАЇНИ З МЕТОЮ ПІДТРИМКИ НАЛЕЖНОГО УПРАВЛІННЯ І ПРОЗОРОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ЗМІСТ

1.	РЕЗЮМЕ	1
2.	ІСТОРІЯ ПИТАННЯ	2
3.	МЕТА	3
4.	ЦІЛЬ СТРАТЕГІЇ КАПІТАЛІЗАЦІЇ	3
4.	ПОЛОЖЕННЯ ПРО СТРАТЕГІЮ КАПІТАЛІЗАЦІЇ.....	3
6.	ОСНОВНА ПРОЦЕДУРА	4
7.	ГОТОВНІСТЬ ДО КАПІТАЛІЗАЦІЇ	5
8.	УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ	6
9.	ДОДАТОК 1: ПРОЦЕДУРНИК – КАПІТАЛІЗАЦІЯ КРЕДИТНИХ СПІЛОК....	8

СТРАТЕГІЯ КАПІТАЛІЗАЦІЇ КРЕДИТНИХ СПІЛОК УКРАЇНИ З МЕТОЮ ПІДТРИМКИ НАЛЕЖНОГО УПРАВЛІННЯ І ПРОЗОРОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1. РЕЗЮМЕ

Завдяки впровадженню належних практик мікрофінансування, кредитні спілки України відповідають галузевим стандартам і досягли величезних масштабів надання фінансових послуг в основному бідним верствам населення (Положення про передовий досвід Мікрофінансового сектору, 2006).¹ У 2005 р. кредитними спілками було охоплено 120 мільйонів людей, у щонайменше 85 країнах.² Контроль над кредитними спілками здійснюють їх члени. Власність і корпоративне управління в кредитних спілках засновані на кооперативних принципах, а головна їх задача полягає в тому, що задовольняти фінансові потреби своїх членів.

13 грудня 2007 р. на засіданні Наглядової Ради Програми Зміцнення Кредитних Спілок в Україні (ПЗКСУ) було досягнуто одноголосне рішення стосовно виділення коштів Канадської Агенції з Міжнародного Розвитку в сумі \$882,000 канадських доларів на капіталізацію сектора кредитних спілок.³ Був створений спеціальний комітет, якому було доручено затвердити основні критерії: належне управління, прозорість діяльності і відповідність стандарту достатності капіталу (описаному нижче в цьому документі) в секторі кредитних спілок за допомогою стратегії капіталізації. КАМР підтримує надання коштів кредитним спілкам, які відповідають критеріям, в кінці проекту, не пізніше березня 2010 року.

Згідно Положення про передовий досвід Мікрофінансового сектору, 2006р. ці кошти дадуть змогу Канадській Кооперативній Асоціації (ККА) та Українській Кооперативній Раді Канади (УКРК) підтримати життєздатні кредитні спілки в Україні, які відповідають затвердженим критеріям.

2. ІСТОРІЯ ПИТАННЯ

Історія кредитних спілок в Україні є довготривалою і починається в 1869 році як частина еволюції Кооперативного руху в Європі. На початку 20-го століття, кредитні спілки були невеликими, але життєздатними фінансовими установами

---

¹ CGAP 2006. Друге видання.

² Грейс, Девід. Всесвітня Рада Кредитних Спілок (WOCCU). Міжнародне засідання з питань регулювання і нагляду в сфері мікрофінансування. Червень 2005 р.

³ Ця сума може підлягати оподаткуванню. ККА оцінює, що рівень податку буде в межах 25% від отриманої суми. За оцінками сума після сплати податку буде дорівнювати \$ 660,000 канадських доларів.

в Україні. Енергійна мережа демократичних, контрольованих своїми членами кредитних спілок надавала необхідні фінансові послуги міській та сільській громаді по всій країні. Кредитні спілки допомагали підвищити рівень життя населення України і часто були єдиним джерелом кредиту в сільській місцевості.

При радянській владі, в кінці 1920-х років, сектор кредитних спілок був знищений на користь державних фінансових структур. Проте, знання та досвід їх членів і лідерів не міг бути знищеним так само легко. У 1991 році, коли Україна здобула незалежність, кооперативний фінансовий сектор був відроджений. Держава визнала кооперативну спадщину, і за підтримки лідерів іноземних кредитних спілок з Канади, Сполучених Штатів і Австралії, рух кредитних спілок в Україні знову почав розвиватися.

Канадська технічна допомога сприяла поживленню сектору кредитних спілок України через фінансовий КАМР Проект «Програма Розвитку Кредитних Спілок в Україні», який був реалізований в двох фазах в період з 1992 по 2001 роки. Цей проект, управління яким спільно здійснювали УКРК і ККА, підтримав зростання і розвиток первинних кредитних спілок, заснованих на базі громад в Україні. Фінансування було забезпечене КАМР, а кредитні спілки - члени УКРК та інші канадські кредитні спілки та кооперативи робили внесок в натуральній формі. За минулі 16 років технічна допомога і навчання зміцнили український сектор кредитних спілок і забезпечили відповідність міжнародним кооперативним принципам.

Вражаючі результати цієї партнерської програми були відстежені і викладені в звітах про діяльність Канадською Кооперативною Асоціацією, Національною Асоціацією Кредитних Спілок України (НАКСУ), представниками КАМР, а також монітором проекту. З 1993 по 2000 роки було створено понад 150 кредитних спілок, які обслуговують понад 200.000 членів, і понад 100.000 дрібних кредитів було надано членам, в т.ч. невеликі кредити малому бізнесу. (Станом на 30 березня 2003, рівень простроченості кредитних спілок – членів НАКСУ складав 4.7%).

Той факт, що сектор кредитних спілок отримав користь від канадської технічної підтримки, є очевидним. Завдяки членству в кредитних спілках умови життя членів покращуються, а рівень бідності - зменшується. В Україні існує величезний ринковий попит на фінансові послуги, а сектор кредитних спілок демонструє зацікавленість в залученні зовнішніх джерел фінансування, щоб поповнити залучені ресурси. Частиною стратегії завершення Програми Зміцнення Кредитних Спілок в Україні (ПЗКСУ) буде остання канадська інтервенція, фінансована КАМР в рух кредитних спілок України. Це буде стимулом, який в рамках цієї стратегії капіталізації, допоможе покращити належне управління, прозорість діяльності та достатність капіталу в кредитних спілках.

В кінці 2007 року, рух кредитних спілок в Україні почав зростати швидкими темпами. Сьогодні - це життєздатна самостійна фінансова система, в якій

налічується понад 800 кредитних спілок, із загальними активами в розмірі 1.1 мільярдів канадських доларів та 2.4 мільйона членів. Кредитні спілки займають унікальне місце на ринку фінансових послуг країни і скоро стануть єдиним типом фінансової установи, який повністю належить і контролюється українцями⁴. Кредитні спілки - єдині фінансові установи в Україні, які систематично надають мікрофінансові послуги в сільській місцевості.

На кожен долар, інвестований КАМР в технічну допомогу, внутрішньо залучені активи зросли до 110 разів.⁵

3. МЕТА

Кредитні спілки є єдиними установами мікрофінансування в Україні, і так само, як в інших частинах світу, виявилися життєздатним та економічно ефективним інструментом підвищення економічної активності серед бідних верств населення. Кредитні спілки в Україні здобули визнання в сфері фінансових послуг. Метою стратегії капіталізації не є сприяння прибутковості сектора кредитних спілок, оскільки вклад КАМР є лише незначною частиною загальних активів системи; метою стратегії капіталізації є виявлення, заохочення і винагорода кредитних спілок, які відповідають критеріям, відповідно до цього Процедурника. Йдеться про кредитні спілки, які підтримують високі рівні стійкого зростання і демонструють мінімальний ризик нецільового використання коштів.

Положення про передовий досвід Мікрофінансового сектору (2006) чітко проголошує підтримку організаціям, членами яких є установи, що мають довготривалу історію стійкого забезпечення якісних фінансових послуг своїм клієнтам. Мікрофінансова політика ККА чітко дотримується принципу, що зростання має бути забезпечене внутрішньо через збільшення заощаджень членів і резервування прибутків КС. Цей підхід довів свою успішність в українському контексті і має підтримуватись надалі. Формула, яка визначає граничну суму гранту на капіталізацію, що може бути наданий кожній відібраній кредитній спілці, заснована на принципі мінімізації зовнішніх джерел капіталу.

4. МЕТА СТРАТЕГІЇ КАПІТАЛІЗАЦІЇ

Мета цієї стратегії капіталізації сектора кредитних спілок є потрійною:

1. Винагородити кредитні спілки, які відповідають визначеним критеріям цього Процедурника .

---

⁴ Українські банки зараз у великій мірі продаються зарубіжним установам , а тому очікується, що впродовж наступних п'яти років банківський сектор буде в основному належати і контролюватися зарубіжними установами.

⁵ КАМР протягом трьох фаз проектів підтримки кредитних спілок в Україні інвестувала приблизно \$ 10 млн. канадських доларів

2. Сприяти просуванню кредитних спілок, які відповідають цим критеріям, в мікрофінансове співтовариство за межами України.

3. Визначити кредитні спілки, які відповідають вимогам достатності капіталу Базель II, міжнародному нормативу для всіх фінансових установ, що діють в рамках Європейського союзу, як орієнтир для наслідування іншими кредитними спілками.

4. ПОЛОЖЕННЯ ПРО СТРАТЕГІЮ КАПІТАЛІЗАЦІЇ

На основі оцінки існуючих кредитних спілок, було встановлено, що ті з них, які мають позитивну історію управління заощадженнями своїх членів протягом багатьох років, є найкращими організаціям, які можуть продуктивно використати кошти.

Сектор кредитних спілок, хоча і зростає динамічно, має високі інституційні ризики. Ці високі ризики не були виявлені на первісному рівні в тих кредитних спілках, які відповідають критеріям, відповідно до Процедурника. Проте високі ризики є очевидними в слабких кредитних спілках у яких недосконала практика управління Спостережними Радами, відсутня прозорість в діяльності та капітал не підтримується на рівні міжнародних стандартів.

На вимогу КАМР здійснено прогноз суми, яку буде отримувати кожна відібрана кредитна спілка. Проте за оцінкою Проекту кількість кредитних спілок, які будуть брати участь і будуть відібрані, складає від 10 до 50 кредитних спілок. За найбільш реальними оцінками, 30 кредитних спілок будуть відповідати критеріям, викладеним в Додатку 1.

Метою цього проекту капіталізації було б також зменшення податкового тягаря в межах існуючого податкового законодавства країни. Проект вивчав питання щодо розміру податку, який може виникнути внаслідок надання КС коштів, але найбільш вірогідно, що кредитні спілки будуть змушені за законом сплатити податок в розмірі 25% від суми коштів, перерахованих їм.

Нижче наведені середні суми коштів, які будуть розподілені серед відібраних кредитних спілок:

Прогноз сум, які будуть отримані кожною відібраною КС

	Сума		882000		
	Податок	25%	-220500		
	Чиста сума		661500		
Кількість КС	10	20	30	40	50
Середня сума на 1 КС	\$66,150	\$33,075	\$22,050	\$16,538	\$13,230

Найбільш вірогідна кількість КС 30

5. ОСНОВНІ ПРОЦЕДУРИ

В рамках проекту ПЗКСУ канадські партнери, ККА і УКРК, спільно з місцевим комітетом визначили стратегію капіталізації. Відповідно до кооперативних принципів, ККА і УКРК підкреслюють важливість партнерського підходу до надання технічної допомоги в бізнесі-проектах. Ця стратегія капіталізації сектору кредитних спілок забезпечить ідентифікацію і підтримку тих кредитних спілок, які мають сильні місцеві бази для зростання їх національної мікрофінансової ініціативи.

Повний комітет складається з представників сектора кредитних спілок, у тому числі Державної Комісії з Регулювання Ринків Фінансових Послуг (ДФП) і двох національних асоціацій: Всеукраїнської асоціації кредитних спілок (ВАКС) і Національної Асоціації Кредитних Спілок України (НАКСУ), а також канадських партнерів: Української Кооперативної Ради Канади (УКРК) і Канадської Кооперативної Асоціації (ККА).⁶ Комітет затвердив детальні робочі аспекти стратегії капіталізації. Див. Додаток 1.

Остаточний процес розподілу коштів буде відбуватися наступним чином:

Всі кошти, розміщені проектом в трасті до 1-го березня 2010 будуть переведені з Канади на рахунок проекту в Україні і будуть конвертовані в українську валюту. Після конвертації коштів в українську валюту кошти будуть розподілені за формулою та процедурою, описаними в розділі 5, Додатку 1. Не планується складати список черговості - хто отримає кошти першим або останнім. Кошти будуть розподілені одночасно, в однаковій пропорції, згідно з формулою розподілу між всіма відібраними кредитними спілками на заплановану дату розподілу - 10-е березня 2010.

У випадку, якщо не всі кошти надані у кредит МПФ будуть повернені до 1-го березня 2010, (що не передбачається), ці кошти не будуть розповсюджені між відібраними кредитними спілками, а будуть повернені до КАМР. Відповідно до поточної тенденції сплати кредитів позичальниками, проект передбачає 100% повернення всіх коштів. Проект докладе всі зусилля, щоб забезпечити повернення всіх цих коштів.

Проект оцінить можливість розміщення коштів у відібрані кредитні спілки двома траншами. Основна мета цього - надати більше часу для моніторингу процесу надання коштів та моніторингу після отримання коштів. У будь-якому випадку, якщо процес буде включати два транші, перерахування першого траншу відбудеться після отримання звітних даних відібраних кредитних спілок за останній квартал 2009 року, що прогнозується в кінці січня. Останній транш буде перерахований, як вже зазначалося вище, 10-го березня 2010. Формула

⁶ Комітет сформований з представників від кожної з цих організацій, в т.. ККА, УКРК, ДФП, НАКСУ та ВАКС. Жодної фінансової компенсації комітет не отримає.

розподілу і остаточною сумою не зміниться від того чи будуть кошти перераховані одним чи двома траншами.

6. ГОТОВНІСТЬ ДО КАПІТАЛІЗАЦІЇ

Капіталізація в мікрофінансовій сфері була корисною для багатьох мікрофінансових установ. В секторі кредитних спілок України існують явні ознаки готовності до капіталізації. Ця стратегія збільшить капітал тим кредитним спілкам, які відповідають вимогам по управлінню, прозорості діяльності та стандартам достатності капіталу. Найкращий досвід мікрофінансування вимагає надання капіталу тим установам, які мають відмінну якість портфеля, практикують належне управління і прозорість діяльності.⁷ Найкращий досвід розвитку кредитних спілок показує також, що ці установи мають бути належним чином капіталізовані шляхом розміщення частини доходів у резервному капіталі.

Міцний якісний кредитний портфель є необхідною умовою капіталізації кредитних спілок, проте відібрані кредитні спілки також повинні відповідати вимогам управління, прозорості і стандарту достатності капіталу.
Див.Додаток 1.

Управління вважається належним, коли Правління і Спостережна Рада співпрацюють, мають спільне бачення щодо розвитку КС. Кредитні спілки повинні мати Спостережну Раду, яка здійснює незалежний нагляд за діяльністю Правління. ККА буде інвестувати в капітал кредитних спілок тільки в тому випадку, коли кредитною спілкою добре управляють. Головні індикатори, що використовуються для вимірювання належного управління, є наступними: (1) Роль Спостережної Ради: необхідний досвід і технічні знання, зацікавленість членів Спостережної Ради і рівень залучення до їх управління; (2) Стратегія: доречність операційної стратегії в контексті сфери діяльності, фокус/спеціалізація у фінансових послугах, відповідність кредитних продуктів і присутність/концентрація на ринку.

Прозорість діяльності означає повне і регулярне розкриття результатів діяльності перед населенням і наглядовими органами. Вимога прозорості діяльності належить до найкращих практик мікрофінансування.⁸ Це також включає здатність відслідковувати, наприклад, конкретний актив в балансі по рахункам, які складають цей актив, і ефективну систему управління інформацією з дієвим процесом внутрішньої перевірки.

7. УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ

⁷ Див. Керівництво з найкращих практик мікрофінансування CGAP's, Червень 2004 р.

⁸ Положення про передовий досвід Мікрофінансового сектору, 2006, стор. 5-7.

Управління ризиками є важливою частиною стратегії капіталізації. ККА і УКРК прагнуть розвинути життєздатність і зростання українського сектора фінансових послуг. Основний принцип діяльності Програми Зміцнення Кредитних Спілок в Україні полягає в тому, щоб фінансові послуги відповідали потребам членів. ПЗКСУ визнає, що кредитні спілки, які мають найкращі шанси на успіх, є ті, які чітко дотримуються кооперативних принципів, методів і систем в своїй діяльності.

ПЗКСУ здійснить оцінку найкращих кредитних спілок шляхом проведення комплексної перевірки фінансової та операційної діяльності кредитних спілок. «Комплексна перевірка» це процес оцінки управління ризиком, і ПЗКСУ почне цей процес лише після узгодження з КС. Проектом буде проведений аналіз системи управління і фінансового стану кредитних спілок.

Ця стратегія націлена на інвестиції в кредитні спілки, які відповідають передовому досвіду і стандартам належного управління. Ця стратегія капіталізації КАМР підтримуватиме інвестиції і доступ до капіталу для задоволення потреб швидко зростаючого сектора фінансових послуг в Україні.

Важливу роль в комплексній перевірці буде відігравати огляд інституційного потенціалу кредитної спілки. Проект буде дотримуватися того ж самого підходу, що був використаний при оцінці кредитних спілок для надання їм кредиту в рамках мікропозичкового фонду. Але для того, щоб отримати додаткові гарантії того, що ці кошти використовуватимуться розумно і ефективно, і, оскільки після завершення проекту не буде можливості проводити моніторинг використання коштів, детальна увага під час перевірки буде приділятися бізнес-плану установи. Цей бізнес-план повинен містити фінансовий прогноз на 3 роки, який включатиме баланс, в якому буде підтримуватися капітал на рівні 8 % від активів, зважених на ризик.

Щоб гарантувати, що контроль і влада членів є чітко зрозумілими, частиною комплексної перевірки буде аналіз стосунків між членами, які обирають Спостережну Раду, і Спостережною Радою, яка призначає Голову Правління. Буде зроблена оцінка якості структури управління кредитної спілки, щоб забезпечити розумне і мудре використання гранту КАМР.

Частиною комплексної перевірки також буде оцінка здатності кредитної спілки освоїти ці кошти.

Додатково, проект дивитиметься на рівень професіоналізму зовнішнього аудитора і оцінить природу стосунків між зовнішнім аудитором, Спостережною Радою і Правлінням КС. Буде оцінено, чи надає зовнішній аудитор рекомендації Правлінню, і до якої міри Правління ці рекомендації впроваджує.

8. ДОДАТОК 1: КАПІТАЛІЗАЦІЯ КРЕДИТНИХ СПІЛОК – ПРОЦЕДУРНИК

Розглянуто Робочою Групою Проекту в Україні
Доповнено 16.05.2008

1. Загальні положення

1.1. Допомога кредитним спілкам за фінансування КАМР надавалася трьома фазами. Третя фаза Канадського проекту, яка виконується в даний час, називається „Програма зміцнення кредитних спілок в Україні” і фінансується до 31 березня 2010 року. Вона є продовженням двох попередніх і має на меті досягнення трьох основних цілей:⁹

- зміцнення первинних кредитних спілок,
- підвищення безпеки членських депозитів
- зміцнення організаційної структури руху;

Підвищення безпеки членських депозитів будується на таких факторах як — високий рівень капіталізації фінансової установи, прозорість фінансової установи, належний контроль з боку власників, професійне управління, участь фінансової установи в елементах системної інфраструктури. Аналіз стану кредитних спілок України показує, що значна кількість кредитних спілок має слабе демократичне управління та недостатньо ефективний контроль зі сторони членів; рівень відкритості фінансової інформації не відповідає міжнародним стандартам.

1.2. Мета стратегії розподілу мікро-позичкового фонду Проекту – зміцнення кредитних спілок шляхом підвищення рівня капіталізації кредитних спілок, які відповідають критеріям стратегії. Критерії передачі коштів фонду первинним кредитним спілкам буде стимулювати кредитні спілки налагоджувати більш ефективне управління в кредитних спілках, вести більш прозору діяльність та стати членом принаймні однієї апексної організації.

1.3. Реципієнтами мікро-позичкового фонду можуть стати лише ті кредитні спілки, які дотримуються умов отримання коштів, визначених в розділі 2 цього Процедурника щодо умов надання коштів мікро-позичкового фонду.

1.4. Для отримання коштів необхідно подати документи, визначені розділом 3 Процедурника.

1.5. При отриманні коштів від мікро-позичкового фонду кредитна спілка повинна, здійснювати сплату податків, що передбачені законодавством України та несе всю відповідальність за наслідки несплати цих податків.

1.6 Кошти мікро-позичкового фонду повинні бути використані на довготерміновий розвиток кредитної спілки і за жодних обставин не можуть фінансувати короткострокові витрати чи ризикові інвестиції. Прикладами недозволених витрат за

⁹ Підхід надання коштів первинним кредитним спілкам робить внесок в усі три сфери результатів проекту. Первинні кредитні спілки підвищують свою капіталізацію. Депозити членів будуть більш захищеними завдяки додатковому капіталу на покриття потенційних збитків, а кредитні спілки з кращим управлінням і прозорою діяльністю зміцнять організаційну структуру сектору.

рахунок цього гранту на капіталізацію кредитної спілки можуть бути наступні: придбання обладнання чи транспортних засобів, заробітна плата працівників, а також подорожі правління чи спостережної ради.

2. Вимоги, яким повинні відповідати кредитні спілки

2.1 Кредитна спілка повинна бути зареєстрована, як фінансова установа в Держфінпослуг, не пізніше " 31" грудня 2005 р.¹⁰

2.2. Кредитна спілка має дотримуватися міжнародного стандарту достатності капіталу "BASEL-2", згідно якого показник капіталу до активів, зважених на ризик, має бути не менше 8% (Міжнародні стандарти в додатку 2).¹¹

2.3. Кредитна спілка повинна направляти до ПЗКСУ в паперовій формі засвідчену головою правління кредитної спілки копію аудиторського висновку з усіма додатками за 2006-2007 рр. - до 01.10.08, за 2008 рік - до 01.08.09. Копії аудиторських висновків мають бути завірені підписом Голови Правління кредитної спілки.¹²

2.4. Кредитна спілка повинна надавати Канадському проекту зміцнення кредитних спілок в Україні копії звітних даних, сформованих відповідно до Розпорядження Держфінпослуг № 177 від 25 грудня 2003 року, в паперовій формі, протягом 8 кварталів підряд, починаючи з 1 кварталу 2008 року.¹³

2.5. Кредитна спілка повинна надати право Канадській програмі зміцнення кредитних спілок в Україні розміщати інформацію, зазначену в пунктах 2.3, 2.4 на веб/сторінці Канадського проекту <http://www.cuukr.org.ua>.¹⁴

2.6. 2/3 членів Спостережної ради кредитної спілки до 31 грудня 2008 року повинні пройти навчання(1-денний семінар) відповідно до навчальної програми затвердженої Канадською програмою зміцнення кредитних спілок в Україні. Навчання будуть проводити викладачі, узгоджені проектом.¹⁵

2.7. Кредитна спілка зобов'язана письмово запросити представників ПЗКСУ на чергові загальні збори, які відбудуться в 2009 році.¹⁶

2.8. Станом на 01 січня 2009 року , кредитна спілка має бути членом однієї із асоціацій. Кредитна спілка повинна надіслати до Проекту копію відповідного свідоцтва про членство.¹⁷

¹⁰ Лише кредитні спілки, що функціонують протягом трьох років і надають Проекту фінансову звітність, перевірену аудитором, можуть відповідати Міжнародним Стандартам Аудиту.

¹¹ Це міжнародний стандарт бухгалтерського обліку, який буде оцінюватись Проектом

¹² Фінансові звітні дані і аудиторським висновком відповідають українському стандартам бухгалтерського обліку

¹³ Це детальний фінансовий звіт, який складається в форматі, більш близькому до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку

¹⁴ Тип розкриття фінансових звітів, за процедурою сайту mixmarket.org, який містить рейтинг прозорості мікрофінансових установ, які добровільно розкривають інформацію на веб-сайті загального доступу.

¹⁵ Це надає кредитним спілкам стимул покращити практики управління

¹⁶ Одним з ключових показників демократичності кредитної спілки та активності членів є практика проведення річних загальних зборів. Пряма власність і контроль членів є обов'язковою вимогою участі в розподілі коштів.

2.9. Кредитна спілка повинна надати дозвіл ПЗКСУ провести комплексну перевірку стану кредитної спілки за методологією, визначену Проектом.

2.10 Кредитна спілка має надати повний бізнес-план, затверджений Спостережною Радою, не пізніше 31.12.2009 р., один з компонентів якого присвячений використанню гранту на капіталізацію разом з прогнозованим балансом на 2010, 2011, 2012, які зазначають, що грант буде залишатися в капіталі кредитної спілки і що загальний рівень капіталу буде підтримуватися принаймні на тому ж рівні, що і в 2009 році.

3. Документи, які подаються кредитною спілкою до ПЗКСУ.

Для участі в розподілі коштів мікро-позичкового фонду Кредитна спілка повинна подати до ПЗКСУ такі документи:

3.1. До 1 жовтня 2008 року - заяву, згідно форми встановленої даним положенням (додаток № 1.1) та копію протоколу засідання спостережної ради, на якому було прийнято рішення про участь кредитної спілки в розподілі коштів мікро-позичкового фонду.

3.2 До 1 жовтня 2008 року Кредитна спілка повинна надати право(протокол СР) Канадській програмі зміцнення кредитних спілок в Україні розміщати інформацію, зазначену в пунктах 2.3, 2.4 на веб/сторінці Канадського проекту <http://www.cuukr.org.ua>.

3.3. До 28 лютого 2009 року - копії свідоцтва, які свідчать про проходження 2/3 членів спостережної ради навчання відповідно до навчальної програми затвердженої Канадською програмою зміцнення кредитних спілок в Україні.

3.4. До 1 жовтня 2008 року засвідчену головою правління кредитної спілки, копію аудиторського висновку з усіма додатками, в паперовій формі за 2006, 2007 роки; до 1 серпня 2009 року за копію аудиторського висновку з додатками, в паперовій формі за 2008 рік.

3.5. Не пізніше 60-ти календарних днів, після закінчення кварталу - звітні дані, сформовані відповідно до Розпорядження Держфінпослуг № 177 від 25 грудня 2003 року, в паперовій формі.

3.6. до 1 жовтня 2008 року – офіційний дозвіл на проведення фахівцями ПЗКСУ комплексної перевірки стану кредитної спілки за методологією, затвердженою Проектом. Частиною такої перевірки є зустріч зі Спостережною Радою кредитної спілки з метою обговорення стратегії розподілу коштів Проектом, під час якого Спостережна Рада має затвердити протокол про використання наданих коштів кредитною спілкою.

3.7. не пізніше, ніж за 14 календарних днів до проведення чергових зборів в 2009 році, надіслати письмове запрошення на дані збори до ПЗКСУ. До запрошення повинні бути додані всі документи, які додаються до запрошення на загальні збори відповідно до Закону України "Про кредитні спілки".

---

¹⁷ Кредитна спілка повинна належати принаймні до одної асоціації. Проект ПЗКСУ буде залишатися неупередженим стосовно того, членом якої асоціації є кредитна спілка.

3.8. до 1 січня 2009 року — надати засвідчену головою правління кредитної спілки копію свідоцтва про членство в асоціації кредитних спілок.

4. Управління ризиком в кредитних спілках – потенційних учасниках розподілу коштів ПЗКСУ.

4.1 Представники ПЗКСУ будуть брати участь в річних загальних зборах

4.2. Протягом 2009 року за участю фахівців Канадського проекту або залученими ззовні фахівцями буде проводитися перевірка діяльності кредитних спілок.

5. Умови надання коштів мікро-позичкового фонду

5.1 Буде розроблений типовий Договір між проектом і кредитною спілкою, в якому будуть викладені умови передачі коштів, відповідно до чинного законодавства України.

5.1. Кошти будуть переведені на рахунок кредитної спілки банківським переказом у національній валюті.

5.2. Кошти мікро-позичкового фонду будуть розподілені між кредитними спілками. Кожна кредитна спілка отримає суму, яка дорівнює процентному співвідношенню резервного капіталу цієї кредитної спілки до загальної суми резервного капіталу всіх кредитних спілок, які беруть участь в розподілі коштів, але не більше 500 000 грн.

5.3. Канадський проект розподіляє кошти мікро-позичкового фонду (в сумі біля 4млн. грн.) згідно Процедурника та Договору. Комітет¹⁸, призначений Проектом, визначить, які кредитні спілки відповідають вимогам, а також розмір коштів, який отримає кожна кредитна спілки, відповідно до формули. Комітет складатиметься з принаймні одного канадського сертифікованого бухгалтера та канадського фінансового аналітика, який розуміє вимоги до достатності капіталу, зазначені в Додатку2.

---

¹⁸ Комітет буде призначений із фахівців Української Кооперативної Ради Канади, які перевіряють правильність надання коштів визначеним кредитним спілкам.

ДОДАТОК 1.1

ЗАЯВА

**Про прийняття участі в отриманні коштів мікро-позичкового фонду
Канадського проекту після його завершення.**

Заявник _____
(повне найменування КС)

_____
(місце знаходження)

_____
(телефон/факс, е/пошта)

_____
(реквізити кредитної спілки)

_____
(дата реєстрації КС, як юридичної особи)

_____
(дата реєстрації КС, як фінансової установи)

_____
(дата видачі ліцензії на здійснення діяльності по залученню внесків(вкладів)
членів КС на депозитні рахунки)

_____
(строк та стан дії ліцензії)

**ознайомлені з Критеріями та погоджуємось на їх виконання, та надання
відповідних матеріалів.**

(Витяг з протоколу Спостережної Ради додається)

Голова правління кредитної спілки

_____
«__» _____ 200_ року.
(прізвище ініціали.)

_____
(підпис)

м.п.

ДОДАТОК 2

Проект буде використовувати методику оцінки установи CGAP у форматі 2007 року, лише Главу 3.

ТИПОВІ ЗАПИТАННЯ ТА ОСНОВНІ ПОКАЗНИКИ УСПІШНОСТІ (ОПУ) В КОЖНІЙ ЗІ СФЕР ДІЯЛЬНОСТІ КРЕДИТНОЇ СПІЛКИ, ЗАЗНАЧЕНИХ НИЖЧЕ

1. Власність і управління

Чи має Спостережна Рада кредитної спілки досвід і відданість справі для здійснення опіки і стратегічного нагляду за кредитною спілкою?

ОПУ – у річних загальних зборах бере участь кворум членів

ОПУ – Спостережна Рада належним чином обрана членами

ОПУ – члени Спостережної Ради розуміють свою основну роль і обов'язки

ОПУ – прийнятне положення про Спостережну Раду, яке включає пункт про конфлікт інтересів

ОПУ – Протоколи засідань Спостережної Ради належним чином оформлені

ОПУ – річний фінансовий звіт представлений на річних загальних зборах

2. Менеджмент

Чи володіє Правління досвідом, здібностями, баченням та лідерськими якостями, щоб вести кредитну спілку до досягнення своєї місії?

ОПУ – посадові інструкції Правління

ОПУ – багаторічний бізнес-план, дотримання якого відслідковується Правлінням

ОПУ – точні і надійні звітні дані

ОПУ – ефективні процедури кредитування

ОПУ – точна оцінка кредитного портфелю

ОПУ – виконання мінімальних нормативів фінансового стану

ОПУ – показник капіталу дотримується на рівні міжнародного стандарту - 8% від активів, зважених на ризик

3. Організаційна структура

Чи організаційна структура кредитної спілки забезпечує підзвітність працівників?

ОПУ – наявність організаційної структури

ОПУ – сплачені членські внески в одній асоціації

4. Управління людськими ресурсами

Чи має кредитна спілка достатньо мотивованих, навчених, здібних працівників для виконання її місії?

ОПУ – наявність посадових інструкцій працівників

ОПУ – низький рівень ротації кадрів, високий рівень утримання працівників

ОПУ – існують програми навчання працівників

5. Інформаційні і комунікаційні технології

Чи надійною є інформація та чи надана вона вчасно?

ОПУ – здійснюється достовірний зовнішній аудит, заснований на міжнародній практиці і стандартах

ОПУ – точне відслідковування прострочених кредитів

ОПУ – в приміщенні кредитної спілки розміщена інформація про процентні ставки та інші платежі за фінансові послуги

ОПУ – можна отримати також інші форми звітності через інформаційну систему управління кредитної спілки

ОПУ – вчасне створення резервних копій даних, розташованих в пожежо-стійкому місці поза межами кредитної спілки.

6. Внутрішній контроль

Чи має кредитна спілка достатні положення і процедури для управління операційними ризиками?

ОПУ – реалістичний і відслідковуваний бюджет і прогноз

ОПУ – жорсткі процедури відряджень голови правління і головного бухгалтера

ОПУ – наявні процедури відстеження посадових зловживань

ОПУ – в кредитних спілках, де є філії, наявність ефективних процедур моніторингу з боку головного офісу

7. Внутрішній аудит

Чи Ревізійна Комісія кредитної спілки здійснює ефективне звітування до Спостережної Ради та Загальних Зборів Членів?

ОПУ – ведуться протоколи засідань ревізійної комісії

ОПУ – є звіти Ревізійної Комісії до Спостережної Ради та Річних Загальних Зборів членів

8. Зовнішній аудит

Чи аудиторський висновок відображає реальний фінансовий стан кредитної спілки?

Чи може Спостережна Рада чи Правління здійснюють адекватний моніторинг та управління процесом аудиту?

ОПУ – підтвердити точність звітних даних, які перевірялися зовнішнім аудитором

ОПУ – своєчасність виконання рекомендацій аудитора Правлінням та Спостережною Радою

ОПУ – встановити наявність зовнішнього аудитора, зустрівшись із ним, або шляхом інших форм комунікацій

9. Регулювання і нагляд

Чи містять звіти регулятора за останні три роки про будь-які серйозні порушення в діяльності кредитної спілки?

ОПУ – перевірка повноти та змісту будь-яких звітів, наданих регулятором

10. Рейтинг

Чи будь-які рейтингові звіти (якщо такі є) за останні 3 роки демонструють серйозні порушення діяльності кредитної спілки

ОПУ – перевірка звітів і рейтингу кредитної спілки

11. Зовнішні стосунки

Якщо кредитна спілка є членом асоціації чи будь-якої іншої організації, яку роль відіграє ця організація з точки зору пруденційного нагляду, фінансової підтримки, управління ліквідністю, внутрішнього контролю, навчання, брендінгу та маркетингу?

ОПУ – оцінка чистого вплив кредитної спілки в цих відношеннях

Нижче наведене посилання на документ, наведений вище, і повний перелік питань з оцінки кредитної спілки:

<http://www.cgap.org/gm/document-1.9.4394/MFIAppraisalTechnicalGuide.pdf>

Для цілей нашого проекту, в більшій частині замініть слово «мікрофінансова установа» словом «кредитна спілка»

Адекватність Капіталу - АК

$$AK = \frac{PK}{A_{\text{ризик}}} * 100 \% \geq 8 \%$$

PK - резервний капітал (якщо кредитна спілка має непокритий збиток (звітність Д3, рядок 300) то резервний капітал зменшується на цю суму)
Аризик - активи зважені на ризик

$$A_{\text{ризик}} = (a+b)*0+(c+d)*0.2+(e+f+j+h+i+g+k)*0.5+(l+m-s+n-h+o-k+p+r)*1+(s+t)*1.5$$

	Вид активу	звітності	Рядок	Графа	Коефіцієнт ризику
A	Грошові кошти	Д3	080	4	0
B	державні цінні папери	Д2	065	6	0
C	грошові кошти на депозитних рахунках у банках	Д2	061	6	0,2
D	внески (вклади) на депозитні рахунки в об'єднаній кредитній спілці	Д2	062	6	0,2
E	внески до капіталу кооперативних банків	Д2	063	6	0,5
F	внески до капіталу об'єднаної кредитної спілки	Д2	064	6	0,5
J	внески до капіталу кредитного бюро	Д2	066	6	0,5
H	кошти до спільних фін. фондів асоціацій	Д3	061	4	0,5
I	Основні засоби, інші необоротні матеріальні активи, нематеріальні активи	Д3	090	4	0,5
G	Капітальні інвестиції	Д3	100	4	0,5
K	кошти до спільних фін. фондів асоціацій	Д3	131	4	0,5
L	Кредити, надані членам кредитної спілки	Д3	010	4	1
M	Кредити, надані кредитним спілкам	Д3	020	4	1
N	Інші продуктивні активи	Д3	060	4	1
O	Інші непродуктивні активи	Д3	130	4	1
P	Витрати майбутніх періодів	Д3	140	4	1
R	Гарантії та забезпечення надані	Д3	350	4	1
S	Заборгованість за простроченими та неповерненими кредитами > 12 місяців	Д5	020	6	1,5
T	Заборгованість за безнадійними кредитами	Д5	060	7	1,5

Резервний капітал	Д3	280	4	